



**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Sectio II. Responsio ad Digressionem P. Danielis Concina contra Authorem
primæ Dissertationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](#)

SECTIO II.

Responsio ad Digressionem P. Concinæ contra Authorem primæ Dissertationis.

§. 323.

Dissertatio prima, quam de hoc Usurarum argumento *P. Concinæ* in hujate Academia publicè propugnavit quidam Ecclæsiæ Collegiatæ Canonicus, Franc. Jos. Barth, dono *prima Dissertationis* cuius (certè non meo) obvenit R. P. Danieli Conci-*nus* na eo fere tempore, quo Præfationem scribebat, *Theologæ Christianæ Dogmatico-Morali* præfigendam. Hujus Caput XI. impedit lapsibus, ut ait, meis emendandis: imò per alios etiam Theologiæ suæ Tomos, quorum novem nuper obtinui, brevis illius Dissertationis, quam duodecim circiter foliis constare dicit, mentionem ingerere non dignatur. Plautino verbo ait, (a) me in lustrandis operibus suis *apros in mari venatum esse*. Apros marinos exhibit Aldrovandus: (b) puto me non pauca ejusmodi monstra in operibus illis deprehendisse: si tamen adeò jejunam prædam hanc credit *P. Concinæ*, miror ego quod illi ex retibus duodecim foliorum expediendæ plures Theologiæ suæ paginas impendat. Sicut ille opportunam *Digressionem* hanc in principio sui operis credit: ita ego quoque in fine harum Dissertationum opportunum locum existimo modestæ responsioni. Nihil attingam, nisi loca illa, in quibus me lacessum invenio. Non aliud ordinem observo, quam ut Theologi hujus vestigiis insistam.

(a) *Theol. Christ. Tom. 7. fol. 333. n. 8.*

(b) *De Piscib. lib. 3. c. 12.*

§. 324.

Titulum: Circa ipsum Titulum Dissertationis, quæ *Rigor Moderatus* inscribitur, nodum in scirpo querit P. Concina. Ait, si otio abundaret, se sciscitaturum, cur *Doctrina Pontificia RIGORIS MODERATI* nomenclatura insigniatur? Neque ad quæstionem hanc proponendam, neque ad responsum reddendum, multo otio opus est. SS. D. N. BENEDICTUS XIV. non magis ab opinionibus laxis, quam ab iis, quæ nimium, & intolerabilem rigorem inducunt, alienum esse je profitetur. (a) Se-ctatur itaque non laxitatem, neque rigorem nimium; ergo Rigorem *Moderatum*, ut in aliis doctrinis, ita etiam in Encyclica Epistola de Usuris. Quid obstat igitur, quo minus eximium hoc Doctrinæ Pontificiæ encomium Dissertationi de Usuris præfigam? Placuit aliis hæc inscriptio: fortè nec P. Danieli displicet, qui tamen sua non interesse credit, ut quid-piam in his Dissertationibus sibi placere ostendat. Interrogatio quam subjungit: si durus sermo sit & rigidus; ideone falsus? si benignus & dulcis; ideone verus? huc omnino est imper-tinens. Adeò non abhorret prima illa Dissertatione Rigorem (modò moderatus sit) ut potius in eo versetur, Rigorem Doctrinæ Pontificiæ circa usuras ab Ingolstadiensi Academia constanter esse assertum. Rigoris autem istius specimina ibidem exposuimus, ut nec in minimo deflectamus à vera notione mutui: ut nec minimum admittamus lucrum ratio-ne mutui perceptum: ut ex nullo mutuatarii emolumento justum lucri titulum eruamus &c. Hic tamen *Rigor moderatus* sit oportet non excludendo justos titulos, aut legitimos contractus, neque convitiis aut calumniis insectando illos, qui in controversiis opinionibus aliud à nobis sentiunt. *Immoderatè* autem *rigidi* principia adstruunt, vi quorum elimi-narentur varii justi tituli aut legitimi contractus: aut aliorum opiniones corumque authores magno fastu contemnunt,

suis

suis opinionibus longè ineptioribus inflexibili pertinacia in-hærentes.

(a) Epist. Encycl. de Extensione Jubilei, quæ incipit Celebrationem magni Jubilei. dat. 1. Januar. 1751.

§: 325.

Ægrè fert P. Conçina, Commentario suo in Epistolam *Sueque* Encyclicam, & Tractatui de Usura Contractus Trini (de *confusione* his enim solis locutus fueram) objici, quòd nullus in iis re-periatur ordo, quòd mera confusione misceantur omnia. Responsionis loco ad quemicunque Lectorem provoco. Firmiter mihi persuadeo, omnes illorum Tractatuum Lectores una cum ipso P. Conçina non aliter sensuros esse. Huc enim pertinet, quòd in Commentario (a) ad Lectorem præfatur: *unum à te peto, efflagitóque, ut nonnulla calamo properante repe-tita ignoscas. Si plus otii fuisset, brevius, politiusque opus prodi-ret.* Quibus verbis videtur insinuari, per Commentarium Concinianum id accidisse sapientissimæ Epistolæ Pontificiæ, quod ne suis Pandectarum libris contingeret, sollicitè cavebat Justinianus Imperator, Commentarios in illos libros severè prohibens, ne verboſitas eorum aliquid legibus nostris adferat ex confusione dedecus. (b)

(a) Fol. XII.

(b) L, I. §. 12. & l. 2. §. 21. C. de vet. jur. encl.

§. 326.

Miratur Theologus Dogmatico-Moralis adolescentum in-*A publico* structioni addic̄tos, pretioso otio abuti, ut in male consarcinata *Professore* opuscula sua stilum arment. Meum non est, ut vel de aliis opusculis P. Danielis Conçina, vel de consilio eorum, qui contra ipsum scripserunt, rationem reddam. In meis certè Dissertationibus Auditorum meorum instructioni non defui. Nec

Diss. III.

Gg

no

234 CAP. III. *De Contumeliis in Authores contrarios.*

nomen, nec Opera hujus Authoris tanti apud me fuissent, ut calatum admoverem, nisi eorum, qui me audiunt, interesse credidisset, ut genuinam Pontificiae Sedis doctrinam de Usuris, quam SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. in suis Literis Encyclicis tradidit, intimius perspicerent, conformemque agnoscerent iis Juris Pontificii principiis, quæ in quotidianis Prælectionibus percipiunt.

§. 327.

Notata, Dixeram ad Lectorem, (*Diss. I. fol. 3.*) quorundam libros similes videri turbido & ex intimis recessibus agitato vortici &c. P. Daniel Concina per ironiæ figuram in hac similitudine urbanitatem, comitatem, & moderationem desiderat. Quorundam libros hac nota signandos esse, nemo negabit: de nullo certo Authore, de nullo certo libro id scripsi. Si P. Daniel Concina in suis libris aliquid deprehendat, quod ab ejusmodi vortice abludere non videtur, & ex ea causa hanc similitudinem sibi applicet, me non invito, nec invitato fortè etiam aliis Lectoribus id faciet.

§. 328.

oppositam Putat P. Daniel, totam doctrinam meam in 200. §§. intersecatam, decem §§. expediri commodè & perspicuè potuisse: sed novam Wolfi methodum fucum mihi forsitan fecisse, qua nulla ineptior ratio tractandi argumenta Theologica. Fateor, me refutationem Patris Concina non tantum ad decem §§. sed ad duo, vel tria verba, vel potius ad tacitum contemptum constringere potuisse. Verum, ut dixi, (§. 326.) Epistolam Encyclicam Summi Pontificis de Usuris ob oculos ponere Auditoribus meis volui: qua occasione proferendus fuit sensus Doctorum Ingolstadiensium circa præcipuos Epistolæ hujus articulos, ut obviaretur dictiis Concinianis in altera Dissertatione allegandis. A nemine igitur fusiorem doctrinam, sed potius brevitatem à multis incusatam deprehendi.

§. 329.

Quod ad methodum attinet, possem retorquere ipsa *perspicua* verba Conciniana in alium detorta : (a) si doctrina eadem est, cuam me quid methodum præcisam, atque perspicuam cavillaris ? Qui Wolfianus methodum à me affectatam dicit, ignorare se demonstrat Wolfii methodum, ac cæcè damnare. Non me profiteor Wolfianæ methodi patronum : officium hoc relinquo R. P. D. Gregorio Rotfischer, Coenobitæ ad S. Emmeramum Ratisbonæ, qui nuper eam methodum ad Catholicæ Theologiarum dogmata transtulit. Id solum observo, Patrem Concinum nescio quo fato, pro defendenda etiam causa optima plerumque uti probationibus ineptissimis. Impugnat methodum Wolfianam primùm hoc stringentí argumento ad hominem : quod nec Græcia, nec Latium novit, Sarmati, Cimbri Taifali, Teutoni invenerunt ? (b) Absit ut Casuista Italus discat quidpiam ex ipsis Barbaris ! Dein ait, (c) hac methodo uti non posse, nec *Advocatum* qui ad tribunal Senatorium causam peroret; neque *Concionatorem* pro suggestu; neque *Legatum* coram Principe; neque *Politicos* in Senatu: *inepta itaque methodus ista &c.* Ego autem infero, adhuc ineptiorem esse illationem Patris Concinum. Qui utuntur methodo Mathematica, non docent methodum Mathematicam, nec eam *Advocatis*, *Concionatoribus*, *Legatis* aut *Politiciis* imitandam proponunt: sed Mathematica methodo docent veritates in foro, in Senatu, in suggestu, in communi sermone utilissimas. (d) His autem me non immitto; nam de gustibus non est disputandum. Quibusdam displicet methodus Wolfiana: pluribus methodus Conciniana; quia credunt, hac methodo nimium propagari opiniones benignas, dum ipsis ex variis Probabilistis collectas P. Concinus exhibet, & frequenter non nisi sarcasmo, vel vana exclamatio, certè nullo solido fundamento impugnat, adeò ut periculum ingens sit, ne opiniones, quæ ab Authoribus suis asseruntur

G g 2

pro-

probabiles, hac methodo Conciniana reddantur *probabiliores*: nam sola nominis Conciniani authoritas plerosque ad damnandam opinionem aliquam non pertrahit. Timeo, ne magni conatus à scopo aberrent.

- (a) *De usur. contr. trin. fol. 389.*
- (b) *Theol. Christ. tom. 6. Dissert. proleg. c. 6. n. 3.*
- (c) *Ibid. n. 4. seqq.*
- (d) Vid. *De Methodo Mathematica brevis Commentatio*, quam Wollius præfixit Elementis Matheſeos universæ. Item *Regulae præcipua Methodi Mathematicæ collectæ* à P. Philippo Steinmeyer. Ubi in præfatione ait: *sunt equidem, qui methodum mathematicam nondum probè perspectam non modo exſibilant ipsi, sed aliorum etiam riſū & contemptui exponere laborant. Enimvero hos ego arbitror contra phantasmata potius sua, quam contra methodum pugnare,*

§. 330.

*Carilla-
tiones*

Has objectiones suas contra meam Dissertationem *quisquias* vocat P. Concina, séque aliquid solidi quod objectet, habere insinuat. Ait, *gravem dicam me adscripsisse P. M. Laurentio Berti, Commentarii sui Approbatori, dum scripsi, ignorare me, an seria mente approbator Conciniani Commentarii delectationem legentium præfigiat.* Non exigent, puto, Approbatores, ut singula elogiorum, quibus libros ornant, verba ad severam trutinam ponderemus. Si methodum & eruditionem (a) in libris præclaris istius Viri Laurentii Berti attenitus considero, magis semper firmor in dubio meo, an approbando libros Patris Concina seria mente præfigiat delectationem legentium, nisi fortè eorum, qui delectantur legendis Satyris. Hoc dubium non injuriam infert approbatori, sed laudem potius.

- (a) Alias qualitates discutiendas relinquo Archiepiscopo Viennensi in Gallia.

§. 331.

Ludit porro P. Concina variis sarcasmis in Professoris *Varias*; Ingolstadiensis *Logicam* ex eo, quod D. Canonicus ille, qui Dissertationem primam publicae concertationi subjecit, in Dedicatione suo proprio nomine ad Eminent. & Sereniss. Cardinalem de Bavaria directa, dixerit, quod *insolentia libri Conciniani non parum laedat auctoritatem Serenissimæ Domus Bavariæ, quæ Ingolstadiensem Academiam insigni Liberalitate & Magnificentia fundavit*. Si mea etiam faciam hæc verba, nihil in regulas bonæ Logicæ peccâsse videbor. Non dicit ille D. Canonicus solummodo, quod Serenissima Domus Bavaria hanc Academiam fundaverit, sed quod *bis præcipue temporibus splendidiorem reddere laboret*. Quidni igitur authoritas Serenissimæ Domus, quæ rei Catholicæ firmissimum in Germania præsidium est, laedi censeatur, dum per orbem spargitur, in Academia illa, quam his præcipue temporibus hi Principes maximopere fovent, illustrant, frequentari à suis subditis jubent, originem atque progressum suum *nactas esse monstrosas chimeras; novam, prodigiosam, atque inauditam Theologiam*: (a) haberi veluti opus ejusdem Universitatis, (b) quod adoptat damnatas hereticorum sententias, vetera & nova Paradoxa erronea conjungit, & errorum portentosam efficit chimoram, (c) ex qua horrendæ blasphemie necessariò consequuntur. (d) Ex hac scribendi *insolentia* si quis laedi authoritatem Principum Bavariae arguat, non geometrica argumentatione, vel Wolfiana methodo opus habet, ut sanum intellectum convincat. Verum ea omnia, quæ hucusque objecit P. Daniel Concina, inter quæ quiliæ, uti ipse suprà nominavit, reputanda censet: nam ad seria se progredi dicit.

(a) *De Usur. contr. trin. fol. 259. 261. 262.*

(b) *Ibid. f. 269.*

(c) *Ibid. fol. 286. 289.*

(d) *Ibid. fol. 283.*

§. 332.

Et ironias *Seria ironia conqueritur, quod aduersus unum Fratrem Danielem, misellum homulum, tot scriptorum agmina insurgant, & Trivultiani in Gallia, & Bollandistæ in Belgio, & Bavari in Germania, & Longobardi in Italia.* (a) *Si Ismaël olim conquestus fuisset, quod manus omnium contra eum: mox responsum ferus homo tulisset, quia manus ejus contra omnes: & è regione universorum Fratrum suorum figit tabernacula.* (b)

(a) *Ad hanc querelam non sine specie fastus propositam observat Author di Storia Letteraria d'Italia vol. 2. pag 52. che anche contro un Incendiario, il quale da una ad altra Città andasse appicando fuoco, da tutte le parti si griderebbe contro di lui, ne questi potrebbe già ciò recarsi se non pazzamente a vanto &c.*

(b) *Genes. XVI. 12.*

§. 333.

Opponit. *Magis seriæ querelæ occasionem dedit D. Canonicus Barth, dum in Literis Dedicatoriis patrocinium Eminentissimi Cardinalis de Bavaria implorat pro tuenda Universitate Ingolstadiensi. Desperatae causæ argumentum hoc esse, & honestos literatos quam maximè dedecere putat P. Concina. Desperatam ergo causam egit P. Daniel in libro suo de Usura Contratus Trini, cuius quinta Dissertatio præcipue animos Ingolstadiensium commovit. Ibi enim in Epistola Dedicatoria, Eminentissimi Cardinalis, cui librum illum consecrat, & ipsius Summi Pontificis Patrocinium iteratò implorat his verbis: ad Tuum, Princeps doctissime, confugio patrocinium, Tuumque etiam atque etiam imploro præsidium.* (a) *Utriusque Vestrum iterum præsidium imploro: quandoquidem hoc novum pro Ecclesiæ doctrina certamen novos mibi pariturum, imò jam perisse aduersarios facile quisque novit.* (b) *An igitur illi, qui contra aduersarium tantis munitum clypeis publicam concer-*

certationem sustentaturus est, ægrè feratur, si de Patroci-
nio potenti sibi & Universitati Ingolstadiensi prospiciat?

(a) *Fol. IX.* (b) *Fol. XVIII.*

§. 334.

Hæc eruditionis gratia se delibasse dicit P. Concinus. Post *calum-*
quam igitur primùm quisquilias, dein *solida*, mox *seria*, in *niam*
super eruditionis gratia quædam proposuit, demum ad id *quod*
caput est, accedit. Legit in Præfatione meæ Dissertationis pri-
mæ, quòd in quinta præcipue Operis Dissertatione, *Acade-*
miam Ingolstadiensem... veluti PESTILENTIÆ CATHEDRAM,
è qua horrendæ blasphemie, & virulentæ hæreses doceantur, or-
bis totius execrationi & ludibrio exponat. Hanc sibi impactam
calumniam & afflictum crimen magna confidentia à se amo-
liri conatur. Si in citata Dissertatione, ait, sive in quolibet opere
meo reperiatur scriptum, præfatam Academiam esse veluti cathe-
dram pestilentie, *Opera mea omnia carnificis manu flammis combu-*
rantur. An de sola hac voce *Cathedra Pestilentie*, conque-
ritur P. Daniel? Nequaquam. Pergit enim: si in citata Dis-
sertatione, alióve libro meo quid vel simile offendatur, unde P.
Zech eruere legitimè præfatam imposturam potuerit, eidem libri
mei subjiciantur pœnae. (a) Consueta hæc est animi præfiden-
tia in hoc authore, quam paucis retundo.

(a) Graviorem pœnam sibi his verbis dicit P. Concinus, quam di-
ctaverit in Literis ad Scipionem Maffeum datis 1. August. 1750.
Io ho sempre pregati, e dirò provocati tutti quelli, contro ai quali
ho scritto, che mi additino una sola parola d'ingiuria, o di strapazo
contro alle persone, con promessa ferma di volerla subitoritratta-
re, essendo persuassissimo, che così debba fare Ogni Cristiano, non
che Ogni Religioso.

§. 335.

§. 335.

Ingolsta-
dienfibus
impactam Si nomine CATHEDRÆ PESTILENTIÆ intelligam
 cum S. Augustino perversem doctrinam, (a) argui non pos-
 tero: doctrinam Patris Pichler, quam P. Daniel exagitan-
 dam sibi sumit, in Universitate Ingolstadiensi publicè ex ca-
 thedra traditam, & libros ejus fere integros ad calamum
 ibidem dictatos fuisse meminimus: imò afferit (quamvis
 falsò) P. Daniel, illud opus à Cancellario hujus Universitatis
 approbatum, & propterea librum illum haberí veluti opus ejus-
 dem Universitatis: (b) doctrinam quoque in eo contentam,
 originem & progressum suum nātam esse in Universitate Ingolsta-
 diensi. (c) Et proh qualem doctrinam! quæ scilicet omnium
 errorum scaturigo est: Deum ignorantem efficit, & hominum regimini
 illum subjicit: leges omnes naturales evertit, & religionem Catholicam
 hostium sibilis, & derisioni objicit: (d) per quam approbante Almae
 Universitatis Cancellario, traduntur blasphemiae incredibiles: Prin-
 cipes supra Divinum Tribunal evehuntur, illorum arbitrio leges ipse
 Dei subduntur: & Primatus Divini Legislatoris manifestè ever-
 titur, adeò evidenter, ut nemo vel in dubium revocare possit: (e)
 qua admissa doctrina, Deus prohibendo usuras, bonum commune re-
 rumpublicarum perturbavit, subditos oppressit, ignorantem se prodi-
 dit in publici boni provisione, imò injustitiam maximam irrogavit
 universo humano generi. Unde compellitur interrogare P.
 Concina, callentioresne sint Universitatis Ingolstadianæ Profes-
 sores eorum quæ noxia sunt, aut congrua Reipublicæ, quām Deus
 ipse? (f) Doctrina adeò portentosis monstris fœcunda, ut ea
 perfecta P. Concina sibi somniare videatur & delirare. (g)
 An non in Cathedra Pestilentia sedere illi existimantur, qui ejus-
 modi doctrinam tradunt? An non Cathedram Pestilentia voca-
 re arguitur P. Daniel scholam illam, ex qua adeò abominan-
 da, portentosa, & blasphemias turgens doctrina prodit? Ex
 Academia Ingolstadiensi, tanquam portentorum horum ma-
 tre, eam prodire P. Daniel affirmat: an non eruere inde li-
 cct,

cet, à P. Daniele Academiam Ingolstadiensem veluti Pestilentialie cathedram orbis totius execrationi & ludibrio exponi? P. Concina ad Universitatem Ingolstadiensem causam istam appellat. Ne in causa propria Judicem hæc agere videatur, judicio ego eam relinquo Literatis omnibus, moderationis non ignaris, an P. Concina contumeliosæ criminationis, an verò ego imposturæ reus sim. Poenam ignis, quam suis libris ipse dictat, non exequetur Academia Ingolstadiensis: sufficit miti Judici, quod reus seipsum poenæ offerat. Turpior nota nomini Authoris inuretur, quam flamma posset inurere libris. *Ingeniosos* sæpe ironicè vocat Ingolstadienses. Certè adeò stupidi non sunt, ut post tam horrendam dicteriorum grandinem, credant nullum verbum minus modestum è calamo Patris Concina in se unquam excidisse: solos errores Cathedræ Ingolstadiensis salibus perfricari, exactis tamen omnibus ad leges honestatis, Charitatis & Veritatis, prout ipse protestatur. (h)

- (a) *In psalm. I.*
- (b) *De usur. contr. trin. fol. 269.*
- (c) *Ibid. fol. 262.* (d) *Fol. 268.*
- (e) *Fol. 280.* (f) *Fol. 284.* (g) *Fol. 285.*
- (h) *Comment. fol. 168.*

§. 336.

Quæris Reverende Pater, cur in prima mea Dissertatione *Mai* ne verba tua non rescripserim? cur non paginam? &c. Facile respondeo tuæ interrogationi: quia nolui more tuo eadem identidem repetere, necessariò hæc verborum & paginarum designatio differenda erat in locum proprium. Secunda & tertia Dissertatione, ubi juxta Divisionem in prima constitutam, de Moderatione à Te læsa differendum erat, hanc allegationem sibi propriam vendicavit. Non est igitur, quod roges Universitatem Ingolstadiensem, quam pro com-

Diss. III.

H h

pen-

pensanda contumelia in libris tuis illata *insignem* & revera de Ecclesia Catholica optimè meritam prædicas, ut à talionis pœna misericorditer me *absolvat*: neque te torqueat Reipublicæ literariæ de me judicium. Comprobatum à pluribus fuit Viri summi, quem inter Adversarios tuos nequaquam numeras, judicium, quod in Epistola alteri Dissertationi præfixa ad Eminentissimum Cardinalem QUIRINUM scripsi, probare se in priore Dissertatione omnia, præter Modestiam, quæ erga *talem* Adversarium videretur nimia. Sarcasmis tuis, Reverende Pater, negotium tuum non conficies: novit Respub-lica literaria artes tuas.

§. 337.

Purgat: Audire juvat, quam ansam scribendi mihi dedisse facieatur P. Daniel: primùm quòd confutaverit opinionem, quam P. Pichler, Professor Ingolstadiensis, contra communem Theologorum Catholicorum doctrinam defendit. Dein, quòd plura absurdæ, ut *Theologi omnes* solent, illam consequi evicerit. Primum quod attinet, socium me habet P. Daniel in confutatione opinionis Pichlerianæ, ut patet ex *Dissert. II.* à §. 239. Dein si absurdæ ex ea doctrina saltem verosimili argumento erueret, nemo ægrè ferret. Verùm boni Superi avertant ab Ecclesia Catholica, ut *Theologi omnes* soleant ejusmodi malevolos impetus nomine *Theologicæ argumentationis* venditare. Veram scribendi causam alias prodidi. (§. 326.) cur autem Tractatus Conciniani mentionem frequentius interseram, abunde ex dictis patet. Scilicet tanta verborum intemperie Viro optimo, de re Catholica præclarè merito, fœdus cum hereticis objicere, blasphemias, opinionum portenta affingere: Universitatem Ingolstadiensem tanquam matrem horum monstrorum diffamare, & id quidem circa *talem* opinionem, quam ipsi Professores Ingolstadienses à Romanis Doctoribus didicerunt, & quæ longè frequentius in aliis Academiis

demiis hucusque tradita fuit, & hodie dum traditur: & qui-
dem hæc omnia præstare per mera sophismata, ineptasque
declamatiunculas, ut fusè in *Dissert. II.* ostensum est: hæc
planè dederunt ansam prodendi sensum justi doloris. Omnes
igitur, qui alteram & tertiam Dissertationem meam legere
voluerint, convicti erunt de veritate criminis, quod in Præ-
fatione primæ Dissertationis Patri Concinia imposui: poenam
suis libris ipse dictat. Sed MODERATIONEM, quam in
ipsius libris non reperimus, exhibebit Universitas Ingolsta-
dienis contra confitentem.

§. 338.

Alterum quod tanquam capitale ex prima Dissertatione *Moderationis*
mea objicit, sunt verba illa: *quidquid Moderationis in iisdem*
Literis (BENEDICTI XIV. de usuris) occurrit, id omne re-
spuit & proculat Commentator Italus. Ex his verbis infert,
se tanquam Pontificiae Decretalis contemptorem & conculcatorem
traduci. Imò capere non potest partitionem harum Disser-
tationum in Rigorem & Moderationem. Nam ait: *Rigor,*
quem acceptant Professores Ingolstadienses, moderatusne, an immo-
deratus? si secundum; immoderatum ergo rigorem Pontifex docet.
Si primum; futilis ergo, & inepta distinctio &c. Jam supra
(§. 324.) inter quisquilias suas oppositionem de inscriptione
harum Dissertationum movit. Sentit credo, quod sit argu-
mento & homini apta. Nemo tam hebes est, ut inter con-
temptum Constitutionis, & neglectam ejus Moderationem
discrimen ignoret. Qua ratione P. Concinia violet & pro-
culat *Moderationem* Pontificiam, abunde ostendit mea *Dissertatio II. & III.* Partitionem Dissertationum in Rigorem,
& Moderationem Decretalis Pontificiae qui non capit, omnis
Moderationis expers sit oportet. Quis improbabit Panegy-
rin de S. Jacobo, inscriptam: *Zelus dulcis, in cuius prima par-*
te laudaretur ejus Zelus; in altera Zeli dulcedo? & econtra

H h 2

Phi-

Philippicam in quempiam Casuistam, inscriptam: *Zelus amarus*, eadem divisionis forma servata, præmisso textu ex epistola S. Jacobi III. 14. Si Zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari &c. Seu magis ad hominem, an adeò inepta esset partitio, si quis illustraret Rigorem Summi Pontificis, & Commentatoris Literarum Pontificiarum, illum quidem *Moderatum*, hunc *Immoderatum*. An censeretur hic Panegyrista peccare contra leges bonæ divisionis?

§. 339.

Ineptas

Insinuabam *Dissert. I.* §. 118. ad rem ibi tractatam, non pertinere Ironiam de Probabilismo & Probabilistis, eorumque fervore in vindicanda Ecclesiastica Potestate &c. Jam reddit justam nominati Probabilismi causam P. Concina; quia P. Pichler *leges naturales* & *divinas PROBABILITER conditionatas afferit, hominumque in fœnore probando, arbitrio subjectas*. Frustra P. Concina amarulentam suam ironiam in Probabilistas dulcorare satagit. Nam nequaquam ibi agitur de opinione, quam P. Pichler tanquam *probabilem* afferit: sed agitur de quadam propositione, quam, ut in *allegato* §. 118. ostendi, hausisse P. Pichler potuit ex Cardinale Cajetano, & Dominico Soto, non probabilismi, sed rigoris potius nimii circa usuras accusatis: ut proin propositio Patris Pichler, de qua ibi sermo est, non tam à Probabilismo, quam à Rigorismo provenire dicenda sit. Impertinens igitur erat Ironia illa; & futile ejus defensio.

§. 340.

Questiunculas,

Ajebam eodem loco, nec fautorem, nec amicum me esse mitissimi Probabilismi. Plenum ex hac attestatione gaudium sentiret P. Concina, nisi illud interturbaretur per vocem *mitissimi*. Quid igitur? An omni Probabilismo renuntian-

tiandum est? Etiam quando opinio est inter probabiles probabilissima? Neutquam. Sed cupit scire P. Daniel, an *sim saltem mitis, mitioris, benigni vel benignioris* Probabilissimi fautor & amicus? Quid ista ad præsentem causam? Imò, ait P. Daniel, *hoc patifaciendum superest.* Siccine? ergo paucis me expedio. Jam dudum constitui, cum nullo mero Casuista de Probabilissimo disceptare: etiam P. Concina non exiget, ut in sui gratiam ab hoc proposito discedam.

§. 341.

Non probat P. Concina, quæ ego *injustè & hallucinatio-* *Ad cau-*
ne deceptor scripsisse ipsi videor adversus R. P. Eusebium Amort samsuam
Virum Cl. & de Republica litteraria quam meritissimum, sibique non perti-
amicitiæ fædere junctum. Solatio sit Patri Danieli, quòd mihi
 optimè conveniat cum R. D. Amort. Circa ea, quæ in pri-
 ma Dissertatione §. 176. scripsi, neque deceptum me existimo,
 neque injustitiam commisi. Ejusdem *Questioni Morali*
 paucas lineas, cùm pluribus opus non esset, opposui in
Dissertatione II. §. 275. quæ ipsi adeò satisfecerunt, ut me
 commendaverit à *Moderatione animi.*

§. 342.

Reliquam doctrinam de usurpatione in Dissertatione I. pro- *Laxedo-*
 pugnatam, omnibus calculis probat P. Concina. Dubito *Griseo-*
 an æquè benignum judicium sit formaturus de doctrina Dis-
 sertationis II. & III. Unam tamen propositionem in Co-
 rollariis *Num. 19.* Dissertationi primæ adjunctam, Ecclesiæ
 doctrinæ adversari credit, hanc scilicet: *Ut Clerici ex Reditu-*
bus Beneficialibus licet & validè testentur ad causas profanas, ef-
ficere potest consuetudo rationabilis: quod autem consuetudo ita te-
standi per totam aliquam Diœcesim illimitatè vigens, sit rationabilis,
difficile probatu est. Hanc propositionem non tantum in Præ-
 H h 3 fatio-

246 CAP. III. De Contumeliis in Authores contrarios.

fatione Tomi I. Theologiæ Christianæ breviter perstringit : sed etiam Tom. II. fol. 5. inter propositiones nimium laxas collocat, & fusiū impugnat fol. 109. & 111. Utī possum verbis hujus Authoris, quod in justè & ballucinatione deceptus me insectetur. Gaudeo tamen, oblatam mihi occasionem explicandi mentem meam, etiam alibi hæc folia lecturis : in huic enim Academia notus omnibus est animus meus testamentis his Clericorum & prætensiæ consuetudini, aut statutis consuetudini huic innixis circa hæredum profanorum successionem minimè favens. (a) Utor circa hæc illo Plautino : *Leges mori serviunt : mores autem rapere properant, quæ sacrum, quæ publicum.* (b) Unde etiam omnes facile intellexerunt, in allegata propositione impugnari hanc consuetudinem, sed modestè : cujus modestiæ causam jam dabo.

(a) Huc non pertinent ea, quæ circa Bona Clericorum ab intestato morientium observantur in Bavaria, juxta specialia Concordata cum Episcopis, nominatim cum Augustano, anno 1684. art. 10. Cum Passaviensi, anno 1690. art. 21. & pro Diœcesi Ratisbonensi juxta Decretum anni 1698.

(b) In Triummo act. 4. scen. 3.

§. 343.

Circumstamenta
Clerico-
rum

Viget, ut in hac Provincia omnibus notum est, in vicinis quibusdam Diœcesibus consuetudo, (a) quæ Clerici absque ulla differentia honorum, quæ vel ex Beneficiis Ecclesiasticis, aut aliunde ex titulo profano acquisiverunt, liberè testantur etiam ad causas profanas, Episcopo non tantum non repugnante, sed etiam ad literam exequente has ultimas voluntates. Alicubi modica data pecunia hanc libertatem redimunt : vel detractis pro causa pia paucis aureis obligatio- ni suæ satisfecisse creduntur. In Diœcesi Eustettensi, in qua scribo, libertas testandi ortum habet ex Privilegio Bertoliano, dato anno 1364. Eo tempore, ut loquitur Bertol-

dus

dus Episcopus in suis Literis, Laici morientium Clericorum res certatim diripiebant, adeò ut aliquando, antequam anima migret à corpore, ablatis lectis, supellecilibus, & facultatibus aliis, relinquuntur corpora solo strata, & qua tradantur Ecclesiasticæ sepulturæ, desit substantia. Unde Clerici occasionem sumebant, inutiles sumptus faciendi, & res suas vanè dispergendi, dicentes sibi nil velle in vita detrabere, ex quo post mortem rebus suis à laicis taliter spoliarentur, & aggregata laboribus alieni diripient, nec de eorum substantia provideatur domesticis vel amicis. Huic malo remedium positurus Bertoldus, rebus gestis clarissimus, (b) gravissima sanctione statuit, & concedit, ut omnes & singuli... Clerici sacerulares suæ Diœcessis disponendi & ordinandi de rebus suis mobilibus & immobilibus, & easdem donandi, testandi, legandi, vel coram duabus testibus idoneis suum testamentum condendi, seu nominandi & recipiendi executores testamenti, qui de rebus testantis disponere valeant, plena potestate gaudeant & liberam habeant facultatem, prout suarum saluti congruere viderint animarum. Propterea sub poenis gravibus prohibet, ne quis quempiam Clericorum cuiuscunque gradus, conditionis vel ordinis, in personis vel rebus contra predictam libertatem perturbet, invadat aliquo modo seu molestet in vita vel in morte. &c. Vult autem vicissim Episcopus, ut Beneficiati, qui hac gaudere voluerint libertate, singulis annis duas Missas cum nota, primam pro Episcopis, benefactoribus & fidelibus defunctis; secundam pro salute vivorum Episcoporum, & Beneficiorum & pacifico statu Ecclesiae: alii vero Sacerdotes omnes & singuli alteram earundem Missarum sine nota, prout uniuscujusque conscientia dictaverit & devotio, devotè celebrent & attente.

(a) De aliis Regionibus vid. BARBOSA *Jur. Eccl. univ. lib. 3:*
c. 17. n. 67. & alii apud eum citati.

(b) Vid. GRETSEI *Catalogus Episcopor. Eystetens. in recent. edit.*
tom. 10. fol. 861.

Hanc sanctionem usus ipse & praxis quotidiana declarat
Ad causas ea ratione, ut testamenta Clericorum condantur, & execu-
profanas, tioni mandentur etiam ad causas profanas, absque ullo di-
scrimine bonorum. Usum istum mihi non probari, neque
in Diplomate Bertoldiano satis fundatum esse, identidem
inculco. Nam Puncta Synodalia à Joanne Martino Episcopo
Eustettenfi Anno 1700. edita, prædictum Diploma luculent-
ter declarant his verbis : (a) Etsi Reverendissimus ac Cel-
fissimus D. N. Clementissimus Bertoldiano Privilegio, virtute cuius
Clerici hujus Diœceseos de bonis suis, & ab Ecclesia partis testari
Intellige ad pios & non profanos usus, quia Patrimonium Chri-
sti, & Eleemosynas pauperum, Ecclesiæ vel pauperibus restituere
tenantur Clerici, quæ superflua sunt) & in hunc finem testamenta-
rios, seu ultimæ voluntatis Executores constituere possint, per
hanc reformationis chartam nihil derogare intendat... &c. Hac
declaratione non obstante, opponitur mihi consuetudo plu-
rium sæculorum: repono ego, hanc consuetudinem mihi
non videri rationabilem. Cùm autem reverentia illa, qua
erga Reverendissimos Episcopos, eorumque Vicarios Ge-
nerales, & integra Consilia Ecclesiastica feror, non permit-
tar, ut Concinianis phrasibus hunc usum reprobem; men-
tem tamen meam satis clarè aperui per propositionem à P.
Daniele impugnatam, qua asserui, consuetudinem rationabilem
efficere posse, ut Clerici ex Reditibus Beneficialibus licet &
validè testentur ad causas profanas: difficile autem probatu-
esse, quòd consuetudo ita testandi per totam aliquam Diœ-
cesim illimitatè vigens, qualis scilicet viget in vicinis quibus-
dam Episcopatibus, sit rationabilis. Cùm enim consuetu-
do contra Canones frustra allegetur, nisi probetur, eam
esse Rationabilem, hinc omnes Moderationis non expertes,
etiam Sarmati, Cimbri, Taifali, Teutoni, Alemanni & Bajuvarii
probè

probè penetrarunt mentem meam, quòd scilicet consuetudo ista non videatur mihi rationabilis. Solus Casuista Italus linguae hujus, qua in Prælatos Ecclesiæ reverentia exhibetur, sensum non capit. Alibi ostensum est (*Diff. II. §. 393. & suprà §. 312.*) quàm ægrè hic Author ferat modestas impugnations.

(a) *Tit. de Testament.*

§. 345.

Impugnabatur igitur Thesis mea à nonnullis, opponendo Privilegium Pontificium Clericis in Urbe Romana, vel *falso accusat*, ejus districtu intra decem millaria decadentibus, à SIXTO, IV. Const. *Etsi universis.* JULIO III. Const. *Cupientes.* PIO IV. Const. *Decens.* PAULO V. Const. *In eminenti.* concessum, disponendi inter vivos seu mortis causa in favorem quarumvis personarum aut locorum. Ajebant enim, à Privilegio bene argui ad consuetudinem: si igitur Privilegium, cuius vigore Clerici Romani testantur ad causas profanas, sit rationabile, etiam consuetudinem posse esse rationabilem. Ab hoc argumento facile se expedit P. Concina (a) his verbis: *non de eo quod Pontifices summi peragunt, sed de eo quod suis Constitutionibus agendum præscribunt, modo disputamus.* Fator, inverecunda hæc responsio in mentem mihi non venerat, quando Bullæ Pontificiæ objiciebantur. Plura impertiri in casibus particularibus summos Pontifices, aut mendacio deceptos, aut importunitate victos, verissimè dixit S. Bernardus: sed ut ad solennes Constitutiones à pluribus Pontificibus pro tota Urbe & districtu Romano confirmatas & iteratas, responsum Concinianum reponamus, permisum sibi non credunt Ingolstadienses. Quare argumento ex his Bullis desumpto opponebam Thesin *decimam nonam* inter eas, quas altero anno, scilicet 1749. pro publica Concertatione subnexui libello, quem *Præcognita Juris Canonici inscripsi*, his

Diff. III.

Ii

verbis:

verbis : Ex Privilegio , quod alicubi datur Clericis , condendi testamentum ad causas profanas ex Reditibus Clericalibus , non potest argumentum duci ad excusandam consuetudinem . Cùm autem nomen Redituum Clericalium non omnes in sensu per me intento acciperent , sed bona Clericorum in beneficialia & quasi-patrimonialia dividenda , solaque beneficialia sacrorum Canonum dispositioni subjecta esse crederent , proposui elapso anno 1750 : aliam Thesin num. 15. adjectam primæ parti libelli , qui Hierarchia Ecclesiastica inscribitur , his verbis : in Bonis Clericorum non videtur distinctio facienda inter bona beneficialia & quasi-patrimonialia : eadem igitur utrorumque ratio est quoad prohibitam dispensationem eorum in causas profanas , tam inter vivos , quam mortis causa . Alteri ejusdem libelli parti subjunxi Thesin quintam hanc : Reditus Clericales regulariter abhuc hodie subjacent illi divisioni in quatuor partes , quam fieri præcipiunt Simplicius , Gelasius , aliisque antiqui Pontifices . Hanc doctrinam magis confirmant Propositiones LVI. LIX. & LXXIX. contentæ in Nucleo Juris Canonici , nuperrimè scilicet die decima nona currentis Mensis Julii , me præsidente publicè propugnato . Ubi dicitur , Beneficiorum Ecclesiasticorum Reditus iisdem usibus hodie destinatos esse , ad quos expendere debebant primæ Ecclesiæ Diaconi , vel sequentium temporum æconsim . . . Stipendia pro Missis , Oblationes & Reditus stole impendi debere , sicut alios Reditus Beneficiales . . . De bonis titulo spirituali acquisitis Clericos ultima voluntate disponere non posse : tolerari tamen testamenta ad Causas pias : ad causas autem profanas ut tolerentur , consuetudinem allegari non posse . Hæc multi incusarunt nimii Rigoris : solus P. Daniel Concina me nimiæ laxitatis incusat , ac Indici rerum & verborum , quæ in secundo Tomo Theologiae Christianæ continentur , hoc nominis mei elogium inserit : P. Franciscus Zech laxe docet consuetudinem efficere posse ut Clerici ex Reditibus beneficialibus licite & valide testentur ad causas profanas . Si operæ pretium videbitur , ut Indicem tribus his

Differ-

Dissertationibus subnectam, potiori jure in eo legetur: P.
Daniel Concina falso laxitatis incusat authorem.

(a) *Theol. Christ. tom. 2. fol. 104.*

§. 346.

Observo etiam, idem fatum contingere Patri Concinæ *Ex vana*
in hoc argumento, quod passim alibi, dum scilicet pro *af. divinatio-*
fertionibus vel imputationibus suis stabilendis ineptissimas ne,
probationes feligit. Ex mera mentis divinatione firmiter af-
serit, opinionem istam, quam in allegato Corollario (§. 342.)
proposui, originem ducere ex doctrina Lessii docentis, quod
obligatio impendendi superflua, imponatur Ecclesiæ præ-
cepto: hoc autem tolli consuetudine à me asserta. Unde
etiam (a) me Lessio jungit, exclamando, exuisse Ecclesiarum
Rectores onus pascendi pauperes vi consuetudinis ratio-
nabilis, quantum per *Lessios*, per *Zechios* aliósque juniores licet.
Honorifica mihi est conjunctio cum Lessio, quamvis in hac
materia sim ab eodem disjunctus. Interim Zechio per Con-
cinas aliósque juniores Reformatores licebit suam doctrinam
circa dispensationem Redituum Ecclesiasticorum absque ulla
laxitatis nota in posterum propugnare; nam quam parū
Conciniana figmenta convenient cum meis doctrinis suprà
traditis, quivis facile perspiciet. Divinatoriè arguit P. Con-
cina: (b) *ut P. Zech suam propugnet Thesim, NEGABIT debi-*
tum tum religionis, tum caritatis. Doctrina quippe P. Lessii, Hau-
noldi & Baunii fultus, solo præcepto Ecclesiastico devinctos PRO-
PLUGNABIT Clericos ad eroganda superflua. Præceptum autem
Ecclesiasticum, INQUIET, contraria abrogari consuetudine potest.
Ergo rationabilis est consuetudo qua Clerici ex sacris redditibus ad
profanas causas testantur. Item (c) Præceptum Ecclesiasticum
mutationi, vicissitudini obnoxium est, & opposita auferri consue-
tudine valet: dubio procul concludit R. P. Franciscus Zech. Ma-

lē divinasti Reverende Pater : in propugnanda thesi mea non fulcior doctrina Lessii , neque conclusionem facio , quam tu *dubio procul* somnias vel fingis , ut ipsius videre poteris ex pluribus meis propositionibus suprà (§. 345.) enumeratis , nisi sponte cæcutire velis ad calumniam aliis impingendam . Ex qua autem radice juxta meam opinionem oriatur obligatio Clericorum ad redditus beneficiales piè impendendos , nec opportunum fuit explicare in Corollariis paucorum verborum , nec necessarium est hoc loco in gratiam P. Danielis Concina fusiūs declarare . Hic igitur quando dicit (d) consuetudinem testandi ad causas profanas esse *evidentem abusum* , & *manifestissimam corruptelam* , hoc ipso falsitatis se arguit , cùm ait , hanc *consuetudinem à me esse assertam* . Consuetudini rationabili juxta Sacros Canones effectum aliquem tribui : mox autem insinuavi , consuetudinem , de qua ibi sermo est , mihi non videri rationabilem eo ipso , dum dixi *difficile hoc esse probatu*.

(a) *Theol. Christ. tom. 2. fol. 111.*

(b) *Ibid. fol. 109.*

(c) *Cit. fol. 111.*

(d) *Fol. 110.*

§. 347.

*Et imperi-
ta argu-
mentatio-
ne,* Sed ad hanc phrasin exclamat P. Concina : (a) *Pape !*
difficile sanè probatu , imò difficillimum est , quòd consuetudo , etiam
sua natura honestissima , & sanctissima , illimitatè vigens , sit respe-
ctu omnium rationabilis , seu quòd aliqui saltem eadem non abutan-
tur. Quid imperitiū? An ad consuetudinem rationabilem
exigitur , ut nemo eadem abutatur ? Ergo Leges Divinæ in
S. Scriptura contentæ , non sunt respectu omnium rationa-
biles , quia difficillimum probatu est , quòd aliqui saltem iisdem
non abutantur : imò quia certum est , quòd aliqui iis abu-
tantur. Dein divinandum omnibus relinquo , quam conse-
cutionem ex hac nugatoria sua propositione deducere velit
P. Concina : difficile probatu ego dixi , quòd talis consuetudo
sit

sit rationabilis, & his verbis satè clarè insinuavi; mihih anc consuetudinem non videri rationabilem. Ille dicit, *difficilium probatu esse*, quòd saltem aliqui non abutantur consuetudine sanctissima. Quid infert? si argumentum meo simile vult formare, inferre debet, consuetudinem etiam sanctissimam sibi non videri rationabilem. Nugæ! Liceat in aurem dicere Patri Concina, quod Apelles dixit Alexandro, abstineat scilicet de argumentis Juridicis differere, ne rideatur à Tyronibus. Additamentum hoc de difficultate probatione, thesi meæ appossum, eleganti adagio nominat *dignum patella operculum*: exspectabunt omnes Lectores, an aptum operculum reperiat P. Concina tègendis suis figmentis.

(a) Tom. 2. fol. 110.

§. 348.

Quæ hucusque dicta sunt, in Capit. XI. Præfationis, quam Non intel-
Theologiæ Christianæ instar Prologi Galeati præmittit P. Con- ligit ter-
cina, attinguntur. Sed alibi quoque mei meminisse dignatur minos Ju-
hic Author. Dixerat sæpius in Commentario suo *de natura* ris:
mutui non esse, *ut sit gratuitum*. Observavi ego (Diff. I. § 46.)
intelligi debere, id non esse *de substantia*: *naturale* enim mu-
tuo esse, ut usus concedatur gratuitò; sed hoc non esse *de sub-*
stantia hujus contractus. Observationem hanc adjungere
volebam, ne quoad doctrinam dissentire viderer à P. Conci-
na: uterque enim dicimus, manere *substantiam mutui*, et si
quis usuras stipuletur; alias nunquam posset quispiam argui
usuræ, quæ in solo Mutuo reperitur. Certum etiam est, si
simpliciter absque alio pacto contrahitur mutuum, intelli-
gi illud gratuitò contractum, quia hæc est *natura* mutui,
ut sit gratuitum juxta phrasin Juris Consultorum: adjicien-
do autem pactum usurarium, non evertitur quidem sub-
stantia mutui; committitur tamen injustitia contra ejus na-
turam. Hanc observationem, qua Patris Danielis dicta be-

nevolè interpretatus sum, ægerimè ipse tulit. Si auctor iste, me designans ait, (a) verborum proprietatem penitus introspectisset, aut si Calepinum consuluissest, abjecisset forsitan sua vocabula, *NATURALIA & SUBSTANTIALIA*, adhibita in mutuo exponendo; & intelligeret, quām futilis & ridicula sit sua interpretatio. Ubique deprehenditur P. Concina in Jurisprudentia valde leviter tinctus. Quo Magistro in his studiis utatur, hucusque ignorabam. Ex recitato ejus textu colligo, eum peritiam idiomatis Juridici haurire ex *Calepino*, ad quem me remittit, ut inde discam, *naturalia & substantialia* contractuum non esse discernenda. Pudet ad id respondere. Omnes Jurisprudentiæ tyrones primis studiis sui Juridici diebus nōrunt, ingens esse discrimen inter *naturalia & substantialia* contractuum. Ut promptiore animo hanc meam animadversionem suscipiat P. Concina, certum eum esse volo, quod non *Sarmati, Cimbri, Taifali, Teutoni*, à quibus discere quidpiam designatur, hanc terminorum differentiam invenerint, sed ab antiquis Juris-Consultis Italis didicerint, in primis à **PAPINIANO** *L. pacta conventa. 72. ff. de contrah. empt.* Dein distinctius ab ACCURSIO in *Glossa ad eandem Legem*, ubi hic Glossator Casum legis sic formare incipit: *Lex ista facit differentiam inter pacta quæ sunt de SUBSTANTIA contractus, & ea quæ sunt de NATURA Contractus.* Hanc Glossæ appellationem sequuntur Juris-Consulti omnes. An *Calepinus* eandem significationis diversitatem servet, meum non est scire: hoc enim authore non utor ad Jura vel discenda vel docenda. Iterum rogo P. Danielem, ne futilibus & ridiculis cavillationibus se ludibrio & risui Tyronum Juris exponat. Lectorem Pater Concina remittit ad suum Commentarium, ubi Lector colliget quām acutus criticus sit P. Zech. Si reliqua ars Critica, æquè ac discrimen inter *Naturalia & Substantialia* contractuum, mihi nota esset, faventissimum pro me exspectarem judicium Literatorum.

(a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 329.*

§. 349.

Non quidem *essentiale*, sed tamen *naturale* videtur Patri. Eosque *be-*
Concina, ut pro faciliore aliorum impugnatione, confusa ne expli-
utatur terminorum significacione. Naturalem hunc suum cari non
affectum prodit præcipue in tractatibus suis de Usura, quam patitur.
vocem absque ullo significationis discriminé arripit, & hæ-
releos nota perstringit, quando usurpatur ab iis, quos Zeli
sui victimas destinat. Obiter id observavi Diff. I. §. 55. sci-
licet Patrem Concina indignari iis, qui multa ad vocem usuræ
explicandam infarciant. Et revera Commentarii sui fol. 30. ait:
Incredibili tædio Lectorem afficerem, si vel minimam eorum, quæ
ad hanc vocem explicandam, verius dixerim implicandam, cavillan-
dâaque infarciant, partem describerem. Nihilominus jam de
me ait: (a) si rem ipsam intueor, id quod verum non est, mibi ba-
silicè imponit. Cuivis judicandum relinquo, an ego Patri Da-
nieli, an iste Lectori basilicè imponat. Ait: se Calvinum,
Brœdersen, aliósque ejusdem furfuris redarguere &c. Parum id
refert: verum enim manet, quòd indignetur illis, qui multa
ad vocem usuræ explicandam infarciant. Cur igitur sibi à me
basilicè impositum conqueritur? Dein in inscriptione illius
Paragraphi, ex quo allegata verba depromsi, (b) P. Concina
nominat Nicolaum Brœdersen cum suo Interpretate Italo: in recen-
tiori autem opere (c) ait, se ibi Calvinum, Brœdersen, aliós-
que ejusdem furfuris redarguere. Quòdsi hic Interpres Italus
ejusdem furfuris cum Calvinio & Brœdersen reputetur, ad pla-
nè esset basilicè calumniari. Et revera loquitur P. Concina
de iis, qui etiam ex Dictionariis Italis aliqua promunt, ut evin-
cant usuræ nomen natura sua nil mali prodere. Fateor,
Brœdersenii libros non venisse in has regiones, nec à me vi-
fos: ignoro igitur, an hic author ex Dictionariis Italis aliquid
promat. Id scio, Virum Illustrissimum, quem P. Concina
nomine Interpretis Itali indigitat, pro explicandis vocibus hoc
pertinentibus, allegare Il Dizionario Toscano d'Adriano Politi,

Il Vocabulario della Crusca. Unde colligo, non Acatholicis tantum, sed etiam Catholicis indignari Patrem Concina, qui diversas vocabulorum significaciones accuratè distinguunt, quod tamen ego in omnibus summopere laudandum puto. Nam virtus & in hoste probatur. Qui aliam scribendi methodum tenent, suspectos se reddunt.

- (a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 332. n. 8.*
- (b) *Commentar. fol. 29.*
- (c) *Cit. fol. 332.*

§. 350.

*Affingit
aliis,* Majorem criminationem mihi impingit P. Concina, dum ait de me: (a) occasiones rixandi & vitilitigandi pueriliter (sit *venia verbo*) aucupatur. Fallitur, fallitque *Lectores*, dum scribit, unicum *Evangelicum textum contra usuras Ecclesiæ eripuisse SOTUM*. Cur non addit, me dixisse, *Sotum fœdus iniisse eum hæreticis*, séque cum *iisdem Ecclesiæ doctrine* opponere &c.? Eādem fingendi licentiâ hæc & plura potuisset P. Concina falso scribere. Res ita se habet. Retuli *Diff. I. §. 92.* fidelissimè Dominici Soto interpretationem textus illius *Evangelici*, *mutuum date, nihil inde sperantes*: quod scilicet hic *Evangelii* locus non illam habeat energiam, quæ vulgo æstimatur; ineptam glossam esse, quod prius membrum (*mutuum date*) sit consilii, posterius verò (*nihil inde sperantes*) præceptum: nullam edici illic prohibitionem *injustitiæ usurarum*, quamvis Urbanus III. Pontifex eundem locum ad confirmandam usurarum prohibitionem allegaverit. (b) His subjeci, quām acerbas exprobrationes agglomeratus esset P. Concina, si Professor quidam Ingolstadiensis textui illi hunc sensum dedisset: exclamaturum fuisse, quod ejusmodi auctor *unicum Evangelium textum contra usuras Ecclesiæ eripiat*: quod contra Conciliorum & SS. Patrum communem interpretationem verba *Christi* intelligat: diceretur (ejusmodi Professor Ingolstadiensis) *fœdus*

dus iniisse cum hæreticis, séque cum iisdem Ecclesiæ doctrinæ oppo-
nere &c. Has, ajebam, phrases sibi usitatas intorqueret P. Concinna contra Professorem Ingolstadiensem, qui textum
Evangelii contra Pontificum, Conciliorum, & SS. Patrum
mentem juxta sensum Dominici Soto interpretaretur, &
negaret, *ullam illic edici prohibitionem injustitiæ usurarum*. Nam
quod Patri Concinna idem sit, hac ratione interpretari hunc
textum, ac Ecclesiæ unicum Novi Testamenti locum eripere, in
quo usuræ crimen prohibetur, didici ex ipsius Commentario, (c)
ubi laudat verba Bossuetii, utentis iisdem verbis contra Ri-
chardum Simonium, qui eundem textum contra commu-
nem Catholicorum sensum exponit. Gravissimum Viri Clas-
sissimi documentum latinè sic vertit P. Concinna : (d) Con-
stans Conciliorum traditio, ab antiquioribus arcessita, illa Pontifi-
cum Romanorum, Patrum, Interpretum, Ecclesiæque Romanæ est,
hunc versiculum explicandum esse, ut prohibentem lucrum, quod
percipitur ex mutuo, inde, hoc est ex usura. Huic traditioni au-
tor prætulit Grotii doctrinam, unde suam constavit notationem,
qua eo consilio facta est, ut hanc prohibitionem eluderet, utque
Ecclesiæ UNUM illum Novi Testamenti locum eriperet, in quo usu-
ræ crimen prohibetur. Subjungit P. Concinna suis verbis : (e)
Episcopi Sapientissimi, quos Deus posuit regere Ecclesiam suam, cum
voce tum scriptis clamant omnium Theologorum choro concinente,
hunc Evangelicum textum, Mutuum date, nihil inde sperantes,
usuræ crimen interdicere : adversus hanc vivam Ecclesiæ vocem
jurgantur Juniores quidam scripturarum, & Apostolice Traditionis
planè imperiti.

(a) *Theol. Christ.* tom. 7. fol. 336.

(b) *SOTO de J. & J. lib. 6. q. 1. art. 1.*

(c) *Fol. 204.*

(d) Gallicus textus longè clarior, quam interpretatio Con-
ciniana sic sonat : *La tradition constante des Conciles à commencer
par les plus anciens, celle des Papes, des Peres, interpretes, & de
Diff. III.*

K k

l'Eglise

l'Eglise Romaine, est d' interpreter ce verset comme proibitif du profit, qu'on tire du prêt, inde: c'est à dire, de l'usure.

(e) *Ibid. fol. 206.*

§. 351.

Quæ ipse
solet face- *hendus P. Concina fuisse in Doctorem Ingolstadiensem, si*
re, *quis juxta interpretationem Dominici Soto negaret, in illo*
Evangelico textu contineri prohibitionem injustitiae usurarum.
Neque causam suam defendisse crederetur, si fateretur, illâ
Evangelicâ sententiâ subministrari vim argumento per locum
à majori: nempe quod si Christus consuluit, ut neque gra-
tuitum donum speremus ab hominibus, quod licet possunt
rependere, à fortiori consequi, neque exspectandum esse pre-
mium usus, quod justitia vetat. Hæc argumentatio per lo-
cum à majori non placaret zelum Patris Concina, cùm hac
ratione non unus tantum, sed plurimi Evangelici textus,
quotquot demum gratuitam liberalitatem ac eleemosynam
consulunt vel præcipiunt, usuram damnarent: insisteret po-
tiùs P. Daniel propriæ confessioni talis Doctoris Ingolstadien-
sis, nullam illic edici prohibitionem injustitiae usurarum contra
constantem Conciliorum, Pontificum, Patrum, & Inter-
pretum traditionem. Non temere igitur conjiciebam, quâm
acerbas exprobationes P. Concina in talem Doctorem Ingol-
stadiensem effusurus esset. Qua fronte autem P. Concina
asserit, me easdem conjectisse in Dominicum Soto? Imò
apertè legentibus omnibus patebit, me nequaquam proba-
turum ejusmodi exprobationes contra Ingolstadiensem:
laudari à me potiùs Moderationem, quia P. Concina utitur
erga Sotum, optarique solummodo, ut eâdem utatur etiam
erga alios. Alienissimum igitur est à me, ut Dominico Soto
improperem: fingit P. Concina, me dicere contra Sotum,
quæ ipse dicit contra Ingolstadienses.

§. 352.

Hæc tamen omnia figmenta libentissimè condono, quia *Importuno bis diverticulis amicè ludit, & animi levandi causa talia asserit, lusus.*
salvo semper ipsum inter & P. Zechium amicitiae fœdere. (a)
Nihilominus referre hæc libuit, ut æqui æstimatores rerum judi-
cent, quales sint hujus authoris & indoles, & arguendi ratio. (b)
Id etiam observo; si occasiones rixandi & vitilitigandi pueriliter
aucupari ille dicatur, qui notat interpretationem textus Evan-
gelici contra constantem Conciliorum, Pontificum Roma-
norum, Patrum, Interpretum, Ecclesiæque Romanæ tra-
ditionem: quibus demum encomiis exornari merebuntur
inanissimæ argutationes, quibus ex æquivoca & malevola
vocabulorum aucupatione tot monstra, chimæras, porten-
ta, blasphemias in libris Catholicorum Authorum P. Con-
cina reperit, ut in II. & III. Dissertatione passim ostensum est?

- (a) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 333.* Optandum, ut P. Concina, ante-
 quam hac ratione cum amicis ludit, & animum levat, legat, quæ
Cicerolib. 1. de officiis. scribit de duplice jocandi genere, qui etiam
lib. 2. de Divinat. moneret: *in rebus tam severis non est jocandi locus.*
 (b) *Theol. Christ. tom. 7. fol. 336.*

§. 353.

In istis locis, quæ in hac Sectione allegavi, nomen *Cautelâ*
 meum in Theologia Patris Concina obvium mihi fuit. *adhibitâ*
 Nam ut integras novem Tomos perlegerem, impetrare à me
 non potui, ea præsertim ex causa, ne laxis opinionibus im-
 buar, si eas fusè relatas, & debiliter ac sophisticis argumen-
 tis oppugnatas deprehendero. Pertraxerunt me Petrus Bal-
 larinus & Daniel Concina ad amplectendam benigniorem
 sententiam de licito emolumento in Contractu Mutui ra-
 tione periculi, cui sors exponitur, cùm illorum *demonstratio-*
nes minimè solidas invenerim, ut dixi Diff. II. §. 66. Ne plu-
 K k 2
 ribus

ribus ejusmodi benignis opinionibus illaqueer, & demum ad mitissimum Probabilissimum devolvar, consultiūs duco, ut abstineam à legendis libris Patris Concina, in quibus post plura Capita in diversis Theologiæ Christianæ Tomis attentè perlecta, zelum suspicio, prudentiam desidero, castioris Ethices causam male defensam doleo.

§. 354.

*finitur
Disserta-
tiones.*

Satisfecisse me puto instituto harum Dissertationum, quæ exhibent RIGOREM MODERATUM Pontificiarum Literarum circa Usuras. In Prima quidem ostenditur, quidquid Rigoris est in Doctrina Pontificia, id omne doceri à Professoribus Ingolstadiensibus. In Secunda & Tertia pónuntur Specimina *Moderationis* violatæ à P. Concina, tum circa *Titulos*, ex quibus in Mutuo emolumenntum potest percipi: tum circa *Contractus*, per quos collocari potest pecunia ad lucrum: tum circa modum impugnandi Authores contrariae sententiæ. Sicut autem Ingolstadiensibus curæ erit, ut deinceps quoque RIGOR doctrinæ Pontificiæ inconcussus retineatur; ita etiam sperant, cohibendos esse audaces calamos, ne quis improbo iracundior Adria, (a) MODERATIONIS Pontificiæ prorsus oblitus, Catholicam Bavariæ Academiam in Pestilentiæ cathedralm contumeliosè transformet. In doctrinis per has Dissertationes propugnat nullas jacto demonstrationes evidentes: sed neque probabilitatis obtentu quasvis contrarias opinones, tanquam in praxi tutas Lectoribus offero. Quæ vera esse credidi, enuntio: quanto autem vel probabilitatis, vel certitudinis merito aliis opinionibus præferenda sint, cuivis Lectori ex adductis rationibus dijudicandum relinquo: quæ autem vel convincentibus argumentis, vel summa Authoritate falsa esse deprehendero, absque hæsitatione improbablo.

(a) HORAT. lib. 3. od. 9.

In-